

Verantwoording Residenties in Utrecht – 2021

Intro

Voor u ligt een verslag van onze activiteiten in 2021. We zijn trots op de vele acties die we samen met onze residenten en ons netwerk in 2021 konden neerzetten. Activiteiten die onze visie en missie uitdragen en ons voortdurend blijven dwingen tot scherper formuleren en heldere keuzes maken.

In 2021 speelt corona ook voor Residenties in Utrecht een rol. Geldende coronamaatregelen beperkten ons in het organiseren van activiteiten en internationale kunstenaars konden niet naar Utrecht komen. We hebben onze programma's daarom moeten aanpassen door bijvoorbeeld te werken met residenten, dichterbij huis, maar wel van niet-Nederlandse komaf. Randa Awad was al bij ons, Amparo González Sola heeft zich in Nederland gevestigd.

Veel activiteit vond online plaats. Zo hebben we de uitgebreide serie reflecties over corona en de gevolgen daarvan op de culturele sector gecontinueerd. Nieuw is de serie reflecties over het thema impact: waarom doen we wat we doen en hoe weten we of dit succesvol is? Het thema impact behandelde we zowel online als offline in kleinschaliger activiteiten.

Intussen is achter de schermen geïnvesteerd in de rol van besturen; is een onderzoek gestart vanuit Hogeschool Utrecht, naar de werkwijze van onder meer Residenties en het voorbeeld dat onze werkwijze kan stellen voor de culturele sector, waar zij op zoek is naar inclusieve verbindingen. We vernieuwden onze site en huisstijl en koppelden steeds meer organisaties en makers aan elkaar ook zonder dat dit direct concrete activiteiten oplevert.

2021 leerde ons steeds duidelijker te formuleren dat Residenties te zien is als een procesorganisatie, in plaats van een projectorganisatie. De werkwijze van Residenties laat zich moeilijk meten in de vorm van het aantal activiteiten en de hoeveelheid bezoekers. Ons succes is het meest zichtbaar achter de schermen: de impact voor de deelnemers aan de activiteiten, of je nu artiest bent of 'publiek'. Onze ontmoetingen sturen op inspiratie, die leidt tot nieuwe gedachten en inzichten; op acteren en activiteiten, die pas later tot stand komen.

Terugblik 2021 aan de hand van 7 punten

Voor het jaarplan 2021 stelden we een 7-punten koers op. Laten we deze aflopen:

1: Aantal residenties

Ondanks onze keuze jaarlijks één nieuwe residentie te starten, zijn we er dit jaar toch twee gestart omdat aangedragen kunstenaars veel respons krijgen binnen en buiten ons netwerk in de stad: Mens

en Machine (in samenwerking met ROC Midden Nederland en Niet Normaal) en Neo Muyanga (in samenwerking met Vocal Statements).

Naast de start van deze twee residenties hebben we mogelijke toekomstige residenties in onderzoek genomen: zo steken we nu al tijd in kunstenaars die misschien een resident worden, misschien ook niet, maar rond wie nu al wel interessante verbindingen te leggen zijn.

Dit betekent wel dat we voor 2022 kritisch zijn voor het aangaan van meer nieuwe residenties en vooral investeren in de uitbouw van de bestaande residenties en relaties.

2: Duur en intensiteit van residenties

Residenties hebben in wezen geen einddatum en elke residentie is maatwerk. Het schrappen van een einddatum maakt de duur en hoeveelheid van werk intenser. In de praktijk ook lichter – als iets niet nu kan, dan leren we steeds beter dat naar later tijdstip, of andere partners over te hevelen. In 2021 bleek dit een prettige werkwijze en daarom gaan we hier mee door.

3: Tarieven voor partners

De krappe basisfinanciering is een probleem. Onze domein overstijgende proceswerkwijze zorgt ervoor dat we niet aansluiten bij fondsen die vaak vragen om projecten binnen een specifieke discipline. Werven van geld kost tijd en geld, en de werving van extra (maatschappelijke) gelden hebben we op de achtergrond gezet in 2021. We concentreerden ons liever op programma, groeiend netwerk en uitdraging van onze werkwijze. Wel vragen we partners met wie we samenwerken meer dan vroeger te investeren in residenties.

4. Coachingsuren vanuit team

In 2021 bleek maar weer eens dat veel werk ligt in het coachen van zowel partners als residenten. We moeten hen als het ware opvoeden. Het is niet: je komt iets halen, en je verrijkt jezelf met de kennis en de ideeën van anderen. Nee, nog meer dan in het verleden blijkt het succes van Residenties in wederkerigheid te liggen: kunstenaars en organisaties moeten ook iets brengen. De coördinator van RiU is veel tijd juist hieraan kwijt. Aan het duidelijk krijgen van de werkwijze, aan het scherpstellen van de juiste vragen, aan het afstemmen van verwachtingen. Aan het coachen van zowel residenten als partners dus. Overdraagbaarheid van deze werkwijze is ook voor 2022 een aan te werken actiepoint.

5. Anders besturen

Residenties is gaan werken met een breed, en tamelijk (op het terrein van besturen) onervaren bestuur. De rol van het bestuur past hiermee in de werkwijze van Residenties, beweegt mee met hoe de organisatie zich beweegt en zet zich in waar de organisatie dat nodig heeft. We zoeken naar een vorm van besturen die aansluit waar Residenties voor staat.

We blijven in gesprek om daar een goede balans tussen te vinden. Van belang blijft de vraag te stellen wat reëel is in deze werkwijze, juist ook gezien de van belang zijnde fair practice-strategie binnen onze sector. We werken, samen met Het Wilde Westen, aan een visie op besturen op een inclusieve manier, in organisaties waar initiatieven vanaf de vloer ontstaan en niet vanuit tevoren bepaalde beleidslijnen.

6: Communiceren niet gericht op algemeen publiek

We hebben besloten onze publiekscommunicatie over te laten aan onze partners en onze eigen communicatie te richten op stakeholders, want dat is kansrijker. Dat betekent volop inzetten op netwerkonderhoud: op site, nieuwsbrief, twitter en LinkedIn; de huidige Facebook-pagina geen prioriteit geven; Instagram niet ontwikkelen. We stellen ons de taak ons zakelijk netwerk te vergroten, met hulp van bestuur en ons eigen netwerk. Van essentieel belang wordt daarmee dat ook onze partners de impact van de samenwerking beschrijven.

7: Maatschappelijke impact verwoorden

Residenties voegt waarde toe aan de (Utrechtse) cultuursector omdat we steeds vernieuwen in inhoud en vorm. We zoeken, samen met ons netwerk, naar manieren om te verwoorden hoe een procesgerichte organisatie werkt en wat de impact van deze werkwijze is. De commissie Cultuurnota gaf hier ook feedback op. Ons succes zit niet in de hoeveelheid mensen die we bereiken of in de zalen die we uitverkopen. We willen aantonen dat ons succes op impact zit: de kunstenaars die nieuwe inspiratie opdoet, de organisatie die een cultuuromslag maakt, de deelnemer die een richtinggevende keuze maakt. Onze missie, het slechten van muren, dient hier een belangrijker rol in te krijgen. We leren steeds meer; dit blijft een actiepoint voor komend jaar.

Terugblik programma

Lopende residenties

- **Randa Awad:**

Randa blijft publiceren voor onze site. Ze was onderdeel van festival Le Guess Who?, waar ze een optreden gaf.

Samen met Randa's dochter Leen zetten we een platform op voor **schrijvende tieners**.

Bibliotheek Utrecht, HKU, ILFU, DOCK, Mooie Woorden, schrijvers en schrijvende tieners kwamen bijeen om te praten over de droom van de tieners: schrijven een eigen 'The Voice' te geven: hip en toegankelijk in plaats van voor oude, saaie, witte mannen. Dat wordt voortgezet in een serie workshops voor tieners, startend in de zomer van 2022.

We vonden een **vertaler** voor Randa's nieuwe boek, in het Nederlands uit te geven. Desiree Custers, vertaler Arabisch – Nederlands (specialisme Midden-Oosten) is gefascineerd door het werk van Randa Awad. "Randa's roman is naast het verhaal van vluchtelingen ook een weerspiegeling van het Nederland waar ze onderdeel van zijn geworden. Dit is wat mij aantrok om de roman te vertalen. "Schaduw Tussen Twee Bladzijden" is een voorbeeld van de literatuur van een nieuwe generatie Arabische schrijvers die hun ervaringen in ballingschap beschrijft. Ik hoop dat Randa's roman meer Arabische schrijvers in Nederland inspireert om hun verhaal te delen."

Randa wortelt steeds meer in Utrecht en vindt haar eigen weg. Nederlands is inmiddels gangbare gesprekstaal; onlangs schreef ze haar eerst gedicht rechtstreeks in het Nederlands. We brachten Randa in contact met het Utrechts dichtersgilde.

- **Amparo González Sola** ontwikkelt inmiddels haar eigen traject in Nederland, waarin ze voortbouwt op opgedane ervaringen en contacten van haar residentie in Utrecht. Ze heeft wereldwijd residenties, waar ze haar ervaringen met Utrecht en haar workshops in Den Dolder deelt. Via het netwerk van Residenties is zij gevraagd masterclasses te komen verzorgen bij Hogeschool Utrecht. Haar residentie blijft zich verbreden en verdiepen, en daarom blijven wij ons inzetten. Onze bestuursleden staan haar terzijde bij het de weg vinden in het Nederlands subsidielandschap. De nieuwe tentoonstelling van NIET NORMAAL / COME ALIVE, vroeg haar expertise om samenwerking met de buurtbewoners aan te gaan, leidend tot workshops in COME ALIVE. We zijn gezamenlijk, met Het Wilde Westen en Jonas Bisquert onderwerp van onderzoek naar Commoning practices, door Aart van der Maas, Hogeschool Utrecht. Een onderzoek dat verder bouwt op de resultaten uit onderzoek naar de Wijkcultuurhuizen in Utrecht.

- We publiceerden ook in 2021 een reeks reflecties op het thema impact. **Impact van cultuur** op deelnemers, kunstenaars, besturen, sector en sector overschrijdende activiteiten. We nemen hierbij onze rol in van de netwerkorganisatie die zes jaar ervaring heeft en op zoek gaat naar manieren om impact te delen. We organiseren bijeenkomsten rondom dit thema en nodigen ons bestaande netwerk en gewenste partners uit. Innovatief was dat we makers, organisaties, onderzoekers en fondsen samenbrachten in verschillende sessies en dat zij uitgedaagd worden, na het doen van een artistieke practice, om zich uit te laten wat impact volgens hen is. Een aanvraag om samen met partners als Dutch Culture, LKCA, Het Wilde Westen en Universiteit en Hogeschool Utrecht een methode te ontwikkelen, waarin we de impact van cross sectorale samenwerking willen aantonen is niet gehonoreerd. Wel zijn we met deze partners deel van het onderzoek van Hogeschool Utrecht / Aart van der Maas, naar de werkwijze van praktijken die van onderaf werken.

Nieuwe residenties:

- **Mens en Machine**, in samenwerking met ROC Midden Nederland en Stichting Niet Normaal. Rond het thema Mens & Machine zijn niet alleen goede vragen te stellen, ook zijn er mooie verbindingen te leggen tussen cultuur, onderwijs en maatschappij. Met Stichting Niet Normaal en ROC Midden Nederland starten we een residentie rond dit thema. Als eerste stap verzorgden we op het ROC Midden Nederland een lesmodule aan studenten van de opleidingen 'Human Technology' en 'Zorg'. Een studentengroep van beide opleiding gezamenlijk werkt wekelijks in het Campus Connect Centre van het ROC Midden Nederland met kunstenaars aan de broodnodige verbinding van kunst, technische vindingen en toepassingen in de zorg. Dit mondde uit in een expositie op het CCC, Amersfoort.
- **Neo Muyanga**, in samenwerking met Vocal Statements. Neo Muyanga is componist, muzikant, installatiekunstenaar en filosoof uit Soweto, Zuid-Afrika. Het gaat hem ten diepste om het opheffen van grenzen. Een eindpresentatie, een optreden of een opera mag dan vaak de meeste aandacht krijgen, voor Neo is het proces is altijd essentiëler dan het resultaat. Daarom werkt hij alleen het opzetten van een langdurige samenwerking. Tijdens zijn verblijf in Utrecht, te combineren met een opera die hij voor Nationale Opera maakte in dezelfde tijd, werkte hij met docenten en team van Vocal Statements, de organisatie die Neo de stad in brengt. Daarnaast maakte Neo kennis met Podium Castellum Hoge Woerd, Het Wilde Westen, De Nieuwe Munt, Museum Speelklok, TivoliVredenburg en ontmoette hij kunstenaars als Nahuel Cano, Allert Aalders.

In onderzoek:

- Muzikant en theatermaker Nahuel Cano komt uit Argentinië, is laatste tijd bijzonder geïnteresseerd in modulaire synthesizers. Nahuel heeft een residentie afgesloten in Het Huis Utrecht, die een vervolg krijgt; een performance in 2023 in Gaudeamus staat in de planning. Hij is buitengewoon geïnteresseerd in historische onderwerpen en plaatst zijn muzikale werk in de context van de geschiedenis. We brachten Nahuel in contact met Buitenplaats Doornburgh in Maarssen, Neo Muyanga, Universiteit en Hogeschool Utrecht in zijn zoektocht naar inbedding van zijn thema's in lokale geschiedenis. Aanknopng bij het thema slavernijverleden, dat volop leeft in Utrecht.
- **Alaa Minawi**, Palestijns Libanese kunstenaar, aangedragen vanuit Het Huis. Woont in Amsterdam, master scenografie in Utrecht, is op zoek naar nieuwe structuren op terrein van licht, design, onderzoek, installaties en zet zijn technieken in om verhalen van mensen te vertellen, op volstrekt onorthodoxe wijze.

- Residenties in Utrecht onderzoekt het thema van **slavernijverleden**. Kunstenaars en (kunst)instellingen zijn bezig met het slavernijverleden en (post)kolonialisme en er ontstaan interessante verbindingen, zoals bijvoorbeeld tussen Neo Muyanga en Nahuel Cano.

Geen programma-actie in 2021

- **Richard Gregory**, ism SPRING, HKU
Deze residentie startte in 2019; voortzetting sindsdien heeft vooral digitaal kunnen plaatsvinden. Juist voor deze resident, die maakt met de stad en haar inwoners, is live aanwezigheid in Utrecht noodzakelijk. Rond de persoon Gregory heerst artistieke spanning, in die zin dat hij vooral zelf aan zijn kunst wil werken waarbij hij mogelijke samenwerkingspartners uitnodigt daarop aan te haken. Dit proces heeft niet plaats kunnen vinden; evenmin als het maakproces voor een nieuwe voorstelling voor SPRING. Voor SPRING is wel Gregory's project ARK uitgevoerd in 2021.
- **Carlos Amorales**, Mexicaans beeldend kunstenaar, werkt sinds 2019 binnen een project van ZIMIHC en Nederlands Kamerkoor rondom de menselijke stem, met uitvoering in het kader van Utrecht 900 jaar. ZIMIHC vroeg Residenties voor verdieping in de stad te zorgen. Coronamaatregelen maakte het Carlos onmogelijk met regelmaat in Utrecht te zijn en zijn residentie vorm te geven.

Niet-programmatische terugblik

Over 2021 zijn een aantal niet-programmatische hoogtepunten te melden:

Huisvesting

Het zonder kantoor opererende Residenties bewoont sinds de zomer van 2021 de oude dienstwoning van het Muntgebouw. Samen met Stichting Niet Normaal is zij gevraagd mee vorm te geven aan het plaatsmaken van de Nieuwe Munt. Het is fijn een fysiek huis te hebben. We weten niet hoelang we nog in dit pand kunnen blijven wonen – we merken wel dat het ons ruimte geeft om ook huis te bieden aan initiatieven in de stad en netwerken samen te brengen. Onze inbreng resulteerde in het samenbrengen van nieuwe netwerken.

- Housewarming, met deel netwerk Residenties, residenten en Niet Normaal
- Literaire Utrechtse organisaties, schrijvende tieners, Dock, HKU, schrijvers
- Workshops dansers (onder wie resident Amparo, Anthony Senior)
- Ontmoetingsruimte voor andere (culturele) initiatieven zoals Training Sounds of Change Academy en Stadsopera Trijn
- Workshops en vergaderingen van bestuur
- Kennismakingsgesprekken met nieuwe potentiële residenten
- Kantoorplek voor residenten
- Uitvalsbasis voor onderzoek HU (met aantal partners uit de stad, waaronder Het Wilde Westen)

Marketing & Communicatie

Als netwerkorganisatie, gericht op een brede waaier aan organisaties in gemeente en regio Utrecht, zetten we in onze communicatie in op het bereiken van die organisaties. Residenties bereikt niet het grote publiek, maar werkt achter de schermen en we communiceren vooral over onze werkwijze en de onderliggende motivaties.

In 2021 vernieuwden we onze website en huisstijl. In de zes jaar dat Residenties in Utrecht bestaat, is de werkwijze zodanig veranderd dat onze website niet meer bij ons paste. Het werd tijd om de site een nieuw jasje te geven. Met behoud van de huisstijl, zoals ontwikkeld door [Studio Moan](#), bouwde ontwikkelaar [Hajar Othmani](#) voor ons een nieuwe website. Met als doelen: meer zichtbaarheid geven aan onze werkwijze, een visuele opfrisser en een meer simpele navigatie. Niels Bal ontwierp een nieuw logo waarin ons doel tot verbinding nog beter tot uitdrukking wordt gebracht. De verfrissing van onze huisstijl wordt alom gewaardeerd. Het is goed om in coronatijd budget vrij te maken en jonge makers ruimte te bieden.

Ons belangrijkste communicatiemiddel was en is onze **nieuwsbrief**, waarmee we gemiddeld elke drie weken met onze inhoud bij 350 mensen direct in de inbox belandden. De social media Twitter, Facebook en LinkedIn werken om de de inhoud van nieuwsbrief en site te verspreiden. Onze site heeft sinds de ingebruikname ruim 2.500 pageviews maandelijks.

Hoewel we dit graag zouden willen, hebben we vanwege ontoereikend budget de vacature voor uitvoerend communicatiemedewerker (0,2 FTE) niet ingevuld. Dit is in 2022 een van onze prioriteiten, om de handen vrij te maken om in 2022 grotere lijnen voor onze communicatiestrategie, inclusief het verbreden van onze werkwijze en het vragen om aandacht voor impact in plaats van cijfers, te kunnen uitzetten.

Internationale vraagbaak

Residenties komt steeds meer bekend te staan als dé organisatie die zicht heeft op internationale ontwikkelingen, die over de hele wereld connecties heeft en die kennis heeft over het hoe en waarom van internationaal (duurzaam) opereren. We worden dan ook steeds vaker gevraagd om onze visie op het internationale te delen. We werkten bijvoorbeeld mee aan het onderzoek van de gemeente Utrecht naar de internationale aspecten van kunst. We spreken vaker met onderzoekers van Hogeschool en Universiteit over onze internationale werkwijze wat resulteert in publicaties en lezingen op internationale congressen. Maar ook onze residenten zelf doen dit: Amparo bijvoorbeeld werkt en spreekt regelmatig internationaal en zij vertelt dan met plezier over de werkwijze van Residenties en hoe deze werkwijze van samenwerkende Utrechtse organisaties haar ondersteunt. De rol die een internationale kunstenaar langdurig in de stad kan hebben, door onderdeel te zijn van het Utrechtse residentieprogramma, wordt ook opgepakt door organisaties als Dutch Culture / TransArtists en in hun kielzog internationale instellingen als TransCultural Exchange, Boston, USA. De Residenties in Utrecht zijn uniek in de wereld – horen we internationaal terug.

Financieel en toelichting

Resultaat vergeleken met de begroting van 2021 laten zien dat het belangrijkste verschil zit in tegenvallende inkomsten op gebied van de fondsen. Dit tegenvallende resultaat in euro's betekent niet dat er geen waardevolle stappen zijn gezet op gebied van fondsenwerving/relatiebeheer. Mede gelet op het beschikbare aantal uren per week vanuit het bureau, alsook de maatregelen rond Covid-19, zien we met trots terug op wat allemaal juist wel is gelukt.

Waar het gaat om **fondsenwerving** hebben we verkend en geleerd dat de werkwijze en specifieke regelingen van de fondsen niet altijd een op een aansluiten bij de kern van wat Residenties doet. Hier zijn inhoudelijke gesprekken over gevoerd, intern en met Utrechtse eveneens procesmatig werkende organisaties. Maar ook met programma-adviseurs die werkzaam zijn bij fondsen, die betrokken zijn bij gesprekken en thema's die vanuit Residenties worden geagendeerd, bijvoorbeeld bij een bijeenkomst over impact, waar Residenties kunstenaars, fondsen en andere partijen uit het werkveld samenbrengt om systemen (bij fondsen en overheden) te bevragen. Residenties wil daarmee bijdragen aan een mentaliteitsverandering vanuit de inhoud van waar Residenties voor staat. Deze binding met fondsen, huidige en toekomstige partners samenbrengen gaan we voortzetten ook in 2022 en 2023.

Want onze krappe basisfinanciering blijft een rol spelen. **Financiering van buiten het culturele domein** – een advies vanuit de Cultuurnota beoordeling – is niet gemakkelijk te realiseren: de inzet van kunst in andere domeinen zoals wij bewerkstelligen wordt nog slechts zelden vanuit die domeinen betaald. Op korte termijn is het geen oplossing voor onze structurele financiering. Het betekent wel dat Residenties zich sterker maakt in haar verbindende functie en qua activiteiten pas echt aan de slag gaat als er externe financiering voor te vinden is.

Voortkomend uit de beginsituatie en onze werkwijze stappen onze **partners** behoorlijk vrijblijvend in. Investeren in een netwerk, betekent ook dat we potentiële partners niet meteen om substantiële bijdragen vragen. We vragen hen wel te investeren in eigen gemaakte uren en kosten, en bijdrage naar draagkracht aan de kosten van een resident. Inmiddels leggen we de grotere partners de vraag voor om actief te investeren en/of gezamenlijk een subsidietraject in te gaan. Tot op heden betreft dat geen bijdrage aan de kosten die Residenties maakt. We willen hen graag verschillende niveaus van samenwerking aanbieden, op basis van intensiteit en grootte van de partner, en daar ook tarieven aan koppelen.

We willen investeren in het duidelijk maken wat deelname aan een residentie onze partners oplevert (zoals bijvoorbeeld de kans om via Residenties hun eigen publieke waarde te verstevigen, of bij te dragen aan deelname van organisaties met een krappe begroting). Zij worden daarmee tevens onderdeel van ons onderzoek naar impact van een werkwijze als de onze, waarin individuen, nieuwe connecties en persoonlijke groei belangrijker zijn dan aantallen.

Conclusie

In 2021 wilden we, naast het vormgeven van onze residenties in Utrecht en het uitbreiden van ons netwerk, focus aanbrengen en onze aanpak en organisatie verder bestendigen.

Focus aanbrengen in onze werkwijze lukt ons met groeiend succes. We zijn een verbinder. We omarmen boeiende initiatieven rondom belangrijke maatschappelijke thema's en brengen deze in contact met parallel lopende initiatieven en gedachten. Daar zijn we goed in. We brengen niet gangbare partijen met elkaar om de tafel. Nieuwe initiatieven weten ons te vinden.

We zijn er nog niet in geslaagd onze organisatie in financieel opzicht te bestendigen. Wel leerden we dat onze rol ook ligt in het meenemen van fondsen en andere financierders in de werkwijze van procesmatige organisaties. Daar willen we ons de komende jaren hard voor maken, ook al staat dit soms op gespannen voet met het feit dat we werken moeten met een bescheiden budget en beperkt aantal uren. Omdat we vinden dat dit past bij de werkwijze van Residenties in en met de stad.

In 2021 moesten we dus door corona en krappe financiering ons werk aanpassen aan de realiteit. Desondanks blijven we heilig geloven in onze missie, visie en droom, zoals verwoord in Cultuurnota-aanvraag. We blijven innoveren, muren slechten en netwerken uitbreiden, met als doel dat door onze activiteiten kunstenaars, organisaties en deelnemers geïnspireerd raken, elkaar inspireren, en nieuwe richtinggevendende keuzes maken. En daar gaan we in 2022 met veel plezier mee verder!

